

2.1.2 Pojem vraževerje-praznoverje

Vraževerje oziroma praznoverje je neke vrste vera, ki je brez sleherne sistematike, dogmatike in je odraz ljudi v družbi, ki so zapolnjeni s strahom in z neuresničljivimi željami. Razumljivo je, da je praznoverje del človeka in njegove psihe. Še morda več: je poglavitni del človeškega razmišljanja, vere, načina življenja in kulture. Praznovernost nekateri definirajo tudi kot verovanje v magično, v nenavadno skrivnostno moč pojavov, dogodkov, predmetov, stvari.

Vraže se ne le prepletajo s šegami in navadami, temveč tudi z religijami ter magijo, svetom mitov in simbolov, s katerimi so ljudje nekoč skušali razlagati pojavi in nepojavi univerzum filozofsko in magično iz prepričanja, da je vse na svetu povezano, organizirano, zajeto v božjem, kozmičnem ali nebeškem načrtu.

Verstva imajo marsikaj skupnega. Vsaka vera ima svojo moralo o tem, katerih zapovedi se mora držati. Če močno verjamemo v nekaj, ne potrebujemo dokazov. Religiozno doživljanje se jasno razlikuje od racionalističnih spoznanj. Nekatero vraže so del ljudskega izročila, zakoreninjenih navad, človeške nemoči, strahu, pomanjkanja samozavesti, pa tudi želje po tolažbi, pomiritvi, ter opazanja, da se na svetu dogajajo stvari, ki nimajo ničesar opraviti z razumom in ki jih, tako kot še toliko drugih ne pojasnenih zadev, znanost ne more razložiti. Pogosto so vraže nadomestek nevernih za religijo.

Med preprostimi in izobraženimi ljudmi po vsem svetu, kot vemo, najdemo polne police praznoverja, predsodkov in fiksnih idej. Npr. razne plišaste živalice, obeski,...,ki nas spominjajo na nekdanje amulete, talismane, zdaj pa so postali maskote, s katerimi ljudje »krasijo« avtomobile;v resnici upajo, da jim bodo prinesli varnost in odgnali nesrečo.

Precejšno vlogo ima praznoverje v medicini in naravoslovnih vedah. Vsak zdravnik ve povedati, da so se prav v zdravstvu, medicini in veterini ohranile številne praznoverne predstave o boleznih, njihovem nastanku, poteku in načinu zdravljenja.

Praznoverja je seveda več vrst in bi ga lahko razdelili v razne skupine. Vraže, so se uveljavljale v vseh vidikih sodobnega življenja, od medicine do politike, spremljajo nas doma, na cesti ali v službi. Praznoverje v resnici nalaga človeku več obveznosti kakor vsaka dogmatična religija. Povsod, kjer logično mišljenje vidi samo naravne soodvisnosti, sili praznoverje k veri v skrivne nadnaravne prapovezave in jih deloma celo pooseblja. Človekova potreba po iskanju vzročnih zvez se jasno izraža prav v praznoverju. Praznoveren človek praviloma išče prednosti samo zase, zato da se zavaruje pred stisko in nesrečo, nalogami in škodljivimi čarovnijami,...

V praznoverju je izražena močna človeška potreba po varnosti, zanesljivosti, večno praznovernih dejanj, dojemljivosti za to pa imamo lahko človeške poskuse, kako se obvarovati pred grozečimi nevarnostmi, nesrečo, strahom in smrtjo. Kaj je torej praznoverje, ki se pojavlja v tako različnih oblikah? S praznoverjem (vraževerjem) ne pojmujeemo celotne vsebine poganskih verovanj, marveč ostanek posameznih poganskih šeg, navad in pojmovanj. V domeni praznoverja je mogoče marsikatero dogajanje označiti za magijo: domnevno sevanje in delovanje draguljev, zli pogled, povezan z uročenostjo, moč amuletov in talismanov, manipulacije s sledovi stopal drugih ljudi,...

Praznoverje je vera v delovanje in percepcijo sil, ki jih naravoslovje ne zna razložiti, kolikor niso le-te zasnovane na verskem nauku. V tem se praznoverje jasno razlikuje od vere. Praznoverje torej ne ustreza religioznim predstavam, ki vladajo v neki družbi, vendar se je treba vprašati, ali je krščanstvo danes, denimo v Evropi, zares vera večine? Toda: kakšna druga vera pa bi to lahko bila? Praznoverje gotovo ne, ker je preveč obširno in spremenljivo.

2.1.3 Nastanek in izvor vraž

Vraževerje sega že v starejšo zgodovino ter se je čez vsa stoletja razvijala čisto po svoje. Na sploh velja prepričanje, da je praznoverje nastalo iz želje po razlaganju življenja in naravnih pojavov, ki jih človek ni bil sposoben razumeti in ob katerih je bil nemočen. Vendar nekateri izpodbijajo to prepričanje, saj naj bi se visoke civilizacije in posamezniki sami dokopali do razumevanja pojavov ali sil, oz. do znanja, ki ga potrjuje današnja znanost, vendar z drugačnimi metodami.

Stari Indijci so na primer poznali atom in njegovo zgradbo, še manjše delce in vse to poimenovali. Spomniti se moramo tudi Egipčanov, njihove matematike in astronomije in spoznanja Majev, še posebno starogrških mitov, ki razkrivajo spoznanja o strukturi in delovanju človeške psihe, a zaradi pretiranega ukvarjanja s psiho in s tem izčrpanja, so visoke civilizacije tudi propadle.

Nekoč v preteklosti je bilo vse, kar danes označujemo kot vraževerje, vera.

Vraže se prepletajo s šegami in navadami, verstvi, magijo, svetom simbolov in mitov.

Tako med preprostimi in izobraženimi ljudmi po celem svetu najdemo polne police praznoverja, predsodkov in idej; plišaste živalice, obeski, okrasne blazinice, ki spominjajo na

nekdanje amulete in talismane in postali maskote, ljudje pa upajo, da jim bodo prinesli varnost in odgnali nesrečo.

Precejšnjo vlogo ima vraževerje v medicini in naravoslovnih vedah. Prav v zdravstvu, medicini in veterini so se ohranile praznoverne predstave o boleznih, njihovem nastanku, poteku in načinih zdravljenja. V želji po vplivanju na naravo, odvrčanju nesreč, videnj v prihodnost so se porajala različna magična delovanja, dejanja, s katerimi naj bi odvrčali zle sile, bolezni, nesrečo, ugodno vplivali na ljudi, živali, rastline, vreme, pridelke ipd.

Človek sprejema obstoj sil, ki jih ne pozna, ve in pravi, da so nad njim, hkrati verjame, da lahko nanje vpliva, si jih pridobi ali podredi.

2.1.4. Vrste praznoverja

Na grobo ga razdelimo v tri skupine; prva govori o **veri ali mišljenju**, da bo neko dejanje, storjeno v določenem času, prineslo nesrečo, zato se mu je treba izogniti. Hkrati človek vpelje v kulturo, način življenja neke skupnosti prepovedi in tabuje in katerih se je potrebno strogo držati, saj bi sicer prekrški škodovali celotni skupnosti.

V drugo skupino sodi **želja**, da bi posameznik ali skupnost, kateri pripada, z določenim obredom, s čarovnijo **dosegla zeleni cilj**. Z magičnim delovanjem si je človek skušal podrediti celoten svet in skrivnostne sile, ki jih je v njem slutil, v nasprotju z religijo, s katero se ukloni višjemu bogu.

Poznamo več vrst magije; obrambno magijo, ki skuša odvrniti nesreče, bolezni, nerodovitnost oz. pregnati zle sile, ki naj bi škodovale človeku, živini, zemlji, vodi. Ta magija se navezuje na rodovitnost in čaranjem, ki prinaša srečo. Pri takšni vrsti čaranja so uporabljali sol, vodo, kruh, rastline z močnim vonjem (česen, ki so ga obešali otrokom okoli vratu, da ne bi zboleli, ali so ga obesili v sobi, da bi pregnali krvose in vampirje). Na zibke so risali pentagrame, obrambna znamenja, in »morske tace«.

Obrambni predmeti so tudi lobanje, živalski zobje, slina, blato, železo, les, trakovi ali rdeče blago. V obrambo pred duhovi so kurili kresove, kadili, povzročali hrup ipd.

Čar z dotikom in prenosom na stvar je imel namen škodovati tistemu, ki si je prilastil nohte, lase, vodo, kos obleke ali osebni predmet drugega ali nameraval prinesiti srečo npr. uživanje obrednih prazničnih jedi(prosena kaša, orehi, med, mak, božični kruh)

Posnemalni čas(analogni) je skušal doseči učinek s posnemanjem zaželenega dejanja. Čaral si dež, če si polival vodo, rast repe pospešil s skakanjem visoko v zrak, klali prašiče ob polni luni, da bi bil čeber poln. Sem sodi tudi začetni čar(začetek leta, tedna, meseca, dneva); kakršen začetek leta, tako bo vse leto. Zato so takrat obilno jedli, da ne bi bili med letom lačni.

Poznamo tudi simpatično čaranje oz. vplivanje na določen predmet, telesni del, s predmetom podobno oblike. Da bi krava imela zdrave vime in s tem dajala zadosti mleka, so iz voska ali lesa napravili vime in ga nesli v cerkev blagoslovit.

V tretjo skupino sodijo **prerokovanje, branje in razlaganje znakov in znamenj**, ki napovedujejo slab ali dober dogodek, letino, poroko, smrt. Spremembe v naravi so govorile tudi človeku, kaj vse ga lahko doleti. Dež, strela, grom, let ptice, živalski glasovi, zajec, mačka, ki prečka cesto, vsi so imeli in ga še imajo, določen pomen. Vse to je človek različno povezal s svojim življenjem. Tako nekateri ljudje niso sejali, ker naj bi tako nekdo umrl, skovikanje sove ali čuka pomenilo smrt, sova, ki je priletela na okno, naj bi prinesla nesrečo. pajek napoveduje poroko in prihodnost, prvo kukanje kukavice je usodno, kajti še ta zaloti lačnega, boš vse leto lačen.

In ni naključje, da se k različnemu praznoverju in vražam zatekajo tako kristjani kot budisti, hindujci ali muslimani. Raslo je brez sistema in se razrašča na vse strani.

2.1.5 Vrste vraževerja po svetu in na slovenskem nekoč in danes

V tem poglavju bova predstavili vrste vraževerja, ki je bilo, je in še bo prisotno na Slovenskem in na svetu. Zaradi številnosti teh vraž bova predstavili samo tiste, ki so najbolj pogoste oz. najbolj znane in uporabljane.

1. ČARNI OBESKI

Dandanes po vsem svetu zelo veliko ljudi nosi s seboj kaj, kar naj bi pripomoglo k njihovi varnosti, zdravju, sreči. Eden najbolj pogostih obeskov so amuleti. To so vražni obeski, ki jih nosijo (praznoverni) ljudje v obrambo proti zlim silam, bolezni ali nesreči. Vedno ima varovalno nalogo. Po verovanju zbira in osredotoča vse sile, obnavlja človeške moči, povečuje vitalnost. Najbolj znana dežela amuletov je Mezopotamija. Amulet, kateri je bil razširjen po vsej katoliški Evropi je bila nekoč dolžina Kristusovega telesa-dolg ozek papirnat trak, ki predstavlja polno in resnično dolžino Kristusa. Na njem so natisnjene molitve iz srednjega veka. Le tisti bo obvarovan, kateri bo nosil pri sebi dolžino Kristusovo in molil to molitev. Poleg dolžine Kristusa obstaja tudi »dolžina Marijinega telesa«.

Najbolj razširjeni amulet je v obliki skarabeja, hrošča z naličenim očesom. Varuje pred nevarnostmi in prinaša življenjsko srečo.

Sledi mu amulet v podobi bika, ki daje moč, vzdržljivost in plodnost.

Zelo star amulet je podoba očesa. V krščanstvu so oko obdali z enakostraničnim trikotnikom, simbolom božje troedinosti. Ozirisovo oko so polagali na telesa mrtvih, da bi jih vodilo skozi

temo, žive pa obvarovalo pred zlim pogledom in čarovnijo. Egipčani so poznali še vrsto drugih, npr. ank in Izidin voz. Veliko pozneje je bila v Evropi porodna steklenička s svetinjo amulet, ki so ga obešali nosečnicam na roko za srečen porod. Kužne križce(svetinjice) so nosili proti kugi, stekleničke s čarobnim oljem so odvrčale duševno ali telesno nevarnost, obeski v obliki roke zle poglede in uroke.

Podobno je s talismanom. Pomeni varstvo, vendar si ga ljudstvo bolj razlaga kot prinašalca sreče.

K naštetemu lahko prištejemo še emblem, maskoto, svetinjico, škapulir in pentakelj.

Emblem(relief, mozaik) je sprva likovno delo, ki nastane z vstavljanjem predmetov.

Maskota je figurica, ki prinaša srečo.

Svetinjica je kovinska ploščica z reliefno podobo svete osebe ali s krščanskim križem(v krščanskem okolju). Pri nas so zelo pogoste svetinjice s podobo Marije, svetega Benedikta, Kristusa ali križa.

V prejšnjem stoletju in pozneje so ljudje pri nas nosili škapulirje, med seboj s trakovoma povezana koščka blaga, eden se nosi na prsih in ima pobožno podobico, drugi pa na hrbtu. Po mnenju ljudstva naj bi bil škapulir nekaj božjega. Pogosto so jih nosili vojaki v bitki, da bi jih obvarovali ran in smrti.

Pentakelj (iz gr. Pente-pet) je čarobni pečat, odtisnjen na pergament iz kozlovske kože ali vrezan v kovino (zlato, srebro). V krogu so trikotniki, kvadrati, peterokrake ali šesterokrake zvezde s hebrejskimi črkami, latinskimi besedami. Pečati se uporabljajo za sprožanje potresov, zbujanje ljubezni, povzročanje smrti, hkrati označujejo, lovijo okultne sile.

2. ABRAKADABRA ŠE ŽIVI

Amuleti in talismani so še danes nadvse priljubljeni in razširjeni. Ljudje jih nosijo kot pripomočke, ki odganjajo nesrečo, bolezni in demone, prinašajo pa srečo, zdravje in moč. Največkrat so to predmeti, ki jih ljudje nosijo na telesu, verižicah in ogrlicah celo okoli gležnja. Najpogostejši amuleti in talismani so v obliki dragih in poldragih kamnov, minimalnih sider, astroloških znamenj, novcev, zvezd, detelje, podkvice, ključev, škorpionov, pajkov, kač..., krščanskih in egipčanskih križcev, pentagramov,..., delov pisanega perja, česna, kostanja, las,...

Že od nekdaj za amulete in talismane velja, da učinkujejo le, če so bili podarjeni, njihov vpliv pa je močnejši, če jih nosimo na srčni strani, učinkovitost izgubijo, če pridejo v stik z zemljo.

Še slabše pa je, če dobimo tak predmet nepošteno. Takrat učinkuje ravno nasprotno. Maskote so talismani, povezani s športom. Darovati jo mora prijatelj, pozorno in ljubeče, iz hvaležnosti, kot nagrado za uslugo. Priljubljene maskote so tigrov, volčji, merjaščevo čekan ali zob morskega psa.

Zgodovinski amulet svete trojice Egipta; Ozirisa, Izide in Horusa je eden najbolj znan amulet. Bil je energijski amulet z naslikanim falusom ali talisman v njegovi podobi, ki je prinašal srečo in se je pri nekaterih ljudstvih ohranil še dandanes. Nemški vojaki so nekoč kupovali čarovne zapise različnih vsebin, ki naj bi vojake varovali pred sabljo in kroglo. Starši so hodili z bodočimi vojaki; romali v razne kraje, npr. Marijo-Zell, kjer so dobili svete podobice, svetinjice, ki so jih nosili vojaki v služanju vojski.

Etruščani so nosili diske iz kovine, ki so imeli vgravirano podobo bikove glave, ki bi jim prinesli uspeh v ljubezni in ohranili staro prijateljstvo, zagotavljajo so zdravje, varnost, dolgo življenje. Predvsem v Italiji je bil zelo priljubljen talisman antilopin rog, ki naj bi odganjal vse vrste zla in nesreč.

3. V ZAVETJU HIŠE

Stanovanje ali hiša sta že od nekdaj center družinske varnosti in miru, nekakšna »templja«, ki s streho, stenami in vrati ščitita prebivalce, ne le pred vsiljivci in tujci, temveč pred duhovi in demoni. Kipi nad vrati, predvsem glave živali in tolkala na vratih, recimo »faraonova glava« so varovali vhod v hišo. Kasneje najdemo nad vrati portret hišnega gospodarja. Ljudje so verjeli, da moraš oditi skozi ista vrata, skozi katera si prišel v hišo, to je še posebej veljalo za goste. Nisi se smel takoj vrniti v hišo, če si se kam namenil, ampak si moral najprej prešteti do

deset, gosta pa, ki je zapuščal hišo, nisi smel izpustiti izpred oči, saj ne bi več prišel na obisk. Hišna vrata so še posebej zanimiva, saj pomenijo upanje, priložnost, so mesto prehoda med dvema svetovoma, med svetlobo in temo. Vrata v hišah, templjih, cerkvah in obzidjih so imela pomembno vlogo v ljudskem verovanju in v obredih. Pomenijo zaščito pred vsem, kar prihaja od zunaj, zatorej je slabo zapustiti hišo in pustiti vrata odprta. Skozi njih ne prihaja le dobro, ampak tudi zlo. Dokler niso zaprta zadnja vrata, ne smeš odpreti sprednjih. V Grčiji, Rimu, Asiriji, Mali Aziji, Mehiki, Polineziji so blizu vrat postavljali oltarje.

Ob smrti družinskega člana v Evropi in drugje odprejo vrata zato, da bi duša odšla iz sobe, saj bi sicer škodovala ljudem. V Nemčiji v tem času pazijo, da ne loputajo z vrati, ker bi lahko tako priprli ali udarili odhajajočo dušo. Indonezijci odprejo vsa vrata takrat, kadar se rojeva otrok, da bi pospešili njegovo rojstvo. V Afriki veliko domačinov leto dni ne pometa prostorov, kjer je kdo umrl, da prah ne bi ranil občutljive duše, ki se zadržuje v hiši.

Da so vrata vhod v drug svet ali svetove, je misel, ki se uporablja v veri ameriških črncev iz Marylanda in pravi, da kadar hočeš videti duha, moraš vztrajno in nepremično gledati v okvir vrat in tako se ti bo duh prikazal.

Na Škotskem se na vratih pojavljajo razni spolni simboli, še bolj realni pa so v severni Afriki, kjer obesijo na vhod v svoje domove živalske genitalije, saj naj bi ta varovale pred zlom ter prinašale srečo in zdravje. V Sloveniji in drugod na deželi dajo nad vrati šopek, ki je bil blagoslovljen v cerkvi in naj bi odganjal od hiše bolezni in nesrečo. Še dandanes veliko Slovencev ob božiču napiše na vrata ali okvir s kredo kratice Treh kraljev in novo letnico. Drugi znaki nad vrati ali na njih so kazali, npr. v mestih, kjer je bilo veliko hiš, kdo stanuje v kateri od njih. Kipec človeške glave s prsti pred usti, ki je viden na hiši v Gosposvetski ul. v Ljubljani, naj bi kazal, da se gospodar hiše piše Schweiger(molčečnež), ali pa si družina želi le miru in nevsiljivosti.

4. KONJSKA PODKEV

Podkev, podobno kot v pradavnih časih, je še danes med najpomembnejšimi predmeti, ki naj bi prinašali srečo in je povezana s številnimi vražami. Lahko bi rekli, da je vražni simbol »številka ena«. Likovna oblika podkve (kot črka U in C) je bila pomemben simbol v časih, ko konj še niso podkovali. Človek, ki najde na cesti konjsko podkev, bo srečen, a če jo bo pribil na hišna vrata, prag se bo sreča podvojila. Podkev lahko pobereš, nanjo pljuneš, si nekaj zaželiš in jo potem vržeš čez levo ramo, ampak se ne smeš ozreti nazaj. Zelo je priljubljena med trgovci, saj naj bi privabljala stranke in s tem povečevala zaslužek. Ljudje so podkvi pripisovali veliko moč, ki naj bi pregnala bolečine, saj naj bi konj, ko mu je kovač pritrjeval podkev, čutil nobenih bolečin. Deluje kot varovalni amulet, talisman in maskota. V Angliji je najsrečnejši najditelj podkve, ki je bila pribita na zadnjo nogo sive kobile. Kot varovalni talisman proti demonom, škratom, čarovnicam, mora biti podkev pritrjena s krajcema navzdol. Za srečo v družino pa mora biti pritrjen ravno nasprotno. Zmeraj mora viseti zunaj hiše. Podkve naj bi lajšale trpljenje bolnikov in jim pomagale ozdraveti, če so visele nad zglavjem bolnika. V ameriški državi Pensilvaniji namestijo podkev zunaj tako, da s kraki kaže v notranjost, kamor naj bi se širila sreča. V ZDA, pa tudi drugod po svetu si ljudje podarjajo umetne podkve različnih velikosti, tudi zelo velike, narejene iz različnih materialov, prava ameriška posebnost pa so rože, spleteno v obliki podkve. V Londonu pribijajo podkve tudi na najnovejšo zgradbo. Postala je novejši simbol za srečo in najdemo ga v izložbah, na voščilnicah, koledarjih.

5. ZAKAJ TRKAMO NA LES

Povsod po svetu in tudi pri nas je še vedno razširjena vraža, da je treba potrkati na les, če si česa želimo ali če nekaj imamo in bi radi to obdržali. Trkanje naj bi preprečilo, da bi se dobre stvari spremenile v slabe. Včasih je že zadosti, če samo rečemo, da moramo »potrkati na les«, ali »moram se dotakniti lesa«, ne da bi se ga tudi dotaknili. V svetih drevesih(lipa, leska,

hrast, jablano,...), ki so jih ljudje častili, naj bi živel poseben drevesni duh in mu dajal magične sile. Mislili so, da če boš posekal človekovo »osebno« drevo, bo umrl. Les v svetu simbolov pomeni rajsko stanje, preden se je razvil svet. Iz lesa je tudi zakonska postelja, križ. Navada trkanja po lesu, ki je danes zelo živa, se je tako spremenila, da je med otroki v navadi trkanje po glavi-to naj bi pomenilo isto kot trkanje po lesu. Zatorej še danes rečemo, da je nekdo neumen, če se dotakne glave, da je »čez les«.

6. DIMNIKAR ZA SREČO

Po svetu in pri nas je še vedno živa vraža, da dimnikar prinaša srečo. Mi, pa tudi naši bližnji, predvsem srednjeevropski narodi, še zmeraj verjamemo, da gre za dobro znamenje, če na cesti ali hišnih stopnicah srečamo dimnikarja. Biti pa mora v svoji zamazani delovni črni obleki in imeti sajast obraz, čistilno orodje, naravno odlično pa je, če nosi še lestev. Brž ko ga ugledamo, se moramo prijeti za gumb in izpolnila se nam bo skrivna želja, ki pa jo moramo takrat priklicati v spomin. V Angliji morajo ljudje dimnikarja pozdravijo tako, da se mu priklonijo, ponekod tudi pljunejo na tla.

7. GUMB

Povsod po Evropi človeka osreči gumb, ki ga najde na cesti, čim večji je, tem boljše je. Sreča je še večja, če ima gumb štiri luknjice. Veliko ljudi po svetu zbira gumbe zaradi oblik, ročnih in serijskih izdelav in tiste, ki so jih nosili slavni, vendar jih večina zbira le zaradi tega, ker naj bi bila z njimi povezana neka magija. V angleškem mestu Suffolku so imeli šolarji navado, da kadar je prišel sošolec z novim plaščem ali suknjičem, so mu iz gumbov prerokovali kaj bo postal po poklicu. Splošna vraža je, da moraš imeti na srajci, suknjiču ali jopici vedno pravilno zapete gumbe, sicer te lahko doleti nesreča. Še bolj nevarno je, če ti zjutraj z oblačila gumb »odleti. Takoj ga moraš prišiti. Kadar pa kakšnemu fantu odleti gumb na hlačah ni tako hudo: to pomeni, da misli nanj neko dekle. Če v Angliji najdeš gumb na cesti, pomeni to, da boš kmalu dobil novega prijatelja.

8. SKRIVNOSTNO OGLEDALO

Skoraj po vsem svetu so prvotno uporabljali ogledala pri prerokovanju. Še več. Vedeževanje iz čarobnih zrcal je sploh ena najstarejših znanih oblik ugotavljanja raznih dogodkov, prihodnosti. Znameniti matematik in filozof Pitagora naj bi imel čarobno ogledalo, ki ga je ponoči nastavil proti luni izbral z njega prihodnost. Rimljani so poznali še zanimivejše prerokovanje iz zrcala. Dečkom so postavili na glavo ogledala, jim zavezali oči in počakali, da so dečki sprejeli sporočila, ki naj bi jih ogledala »oddala«, potem ko so jim postavili vprašanje. Zrcalo je prastari simbol resnice, modrosti, duha, čiste duše. Dalo naj bi obrnjeno podobo vsega, kar odseva. Le kdo ne pozna pravljico o Sneguljčici, katero je hudobna čarovnica spraševala, katera je najlepša na svetu, ogledalo pa ji je odgovarjalo?

Na Kitajskem je zrcalo kot simbol znak kraljice. V krščanstvu označuje ogledalo devico Marijo, simbolizira resničnost in razumnost ter bistrost in je simbol spoznanja samega sebe. Vedno mora biti zelo čisto in zglajeno, ker le tako odseva dušo, očiščeno nesnag in grehov v njeni pravi lepoti.

V nekaterih kulturah naj bi v sobi, kjer je nekdo umrl, pokrili vsa ogledala. Če tega nebi storili, duša ne bi mogla zapustiti sobe in iti na drug svet. Naravna ljudstva so verjela in še verjamejo, da podoba, ki jo vidiš v zrcalu ali vodni gladini, ni človekova, temveč, naj bi se tam zrcalila njegova (zrcalna) duša. Afriški Bazuti še dandanes verjamejo, da lahko krokodili ubijejo človeka tako, da hlastnejo po njegovem odsevu v vodi. Tisti, ki strmijo v svojo podobo v ogledalu, naj bi ohromeli in se počutili slabo. Odvrčajo nesrečo, čarovnije in bolezni. Bolnikovo zdravje bi se poslabšalo, če bi se pogledal v zrcalo.

Povsem drugače pa je, če ogledalo razbijemo, saj to pomeni smrt, bolezen in različne tegobe najboljšega prijatelja ali družinskega člana. V Angliji moraš npr. črepinje samo skrbno pobrati in jih vreči v deročo vodo. Le-ta odnese potem nesrečo s seboj.

9. ALI VAS SRBI NOS?

Na splošno je razširjena vraža, ki pravi, da bo tisti, ki ga srbi nos, kmalu postal jezen ali se bo stepel. V Ložu naj bi celo pripovedovali, da če te srbi leva stran nosu se boš poljubljal, če pa desna, boš jezen. Srbenje nosu ponekod pomeni slabo vreme, na Škotskem pismo, napoveduje novice. Nos je simbol pameti, jasnovidnosti, razločevanja. Včasih so po obliki in velikosti nosa sklepali o značaju človeka. Nos je nekdanje veliko veljal, saj je celo Napoleon rekel, če je šlo za kakšno pomembno nalogo, naj mu poiščejo nekoga z »velikim nosom«. Nekoč je imel znak seksualnosti, drugi falus. V starem Rimu naj bi dolžina moškega nosu pomenila dolžino moškosti.

10. O KIHANJU, KOLCANJU, ZEHANJU IN PLJUVANJU

Povsod se dogaja, da na delovnem mestu, v šoli, v javnih prevoznih sredstvih in na ulici, da kihnemo in nam ljudje, mimoidoči, ki jih ne poznamo rečejo »na zdravje«, kateri izraz poznamo po vsem svetu v mnogih jezikih. A danes z izrekanjem te besede izražamo vljudnost. V dobi antike so celo menili, da je kihanje življenjsko nevarno, zato je papež Gregor priporočal ob hudih epidemijah, da tistemu, ki kiha naj rečejo »bog ti pomagaj«.

Zehanje v družbi velja za neprijetno in nevljudno, zato si moramo zakriti usta. Je znamenje hujših bolezni srca. Zgodi se tudi, da ne moremo nehati zehati-govorimo o krču zehanja. Zehanje je nalezljivo, saj naj bi s tem človek izkazoval spoštovanje nadrejenim in ko zazeha za njimi, tako pokaže, da je njihova želja po spremembi sprejemljiva. Pokrivanje ust pri zehanju naj bi pomenila strah pred tem, da bi duša ušla iz telesa.

Prav posebno vlogo imajo v zgodovini človeka pljunki in pljuvanje. Slina naj bi bila simbol ustvarjalnosti in uničenja. Pljunek in slina sta ponazorjena kot izločka z magično in nadnaravno močjo. Združujeta ali ločujeta, ozdravljata ali izprijata, žalita ali tolažita. Moč pljunka je pripeljala do njegove široke uporabe. Pljuvamo ob zaklinjanju, sklepanju pogodb, v dlani, kadar so se dogovorili za kakšno ceno ali sklenili kupčijo. Pljunek naj bi imel zdravilne učinke; zdravil golšo in angino, ponekod pa veljal za hud strup. Tisti, ki si veke namaže s pljункom, bo imel ostrejši vid.

Še vedno je kolcanje pojav, ki je preprostemu človeku še vedno nerazumljiv, težave povzroča tudi medicini. Še danes verjamemo v vražo, da kadar se komu kolca, naj bi nekdo mislil nanj. Kolcanje naj bi prenehalo, če se človek osredotoči na neko misel, osebo, stvar. Nekoč so

svetovali, da je najboljšo pomisliti na tri plešaste moške z golšo ali na tri stare hudobe ženske. Pomagali naj bi tudi to, da poješ zrno kave, si izpuliš trepalnico.

11. VSI SANJAMO

Sanje so zelo pomembne za duševno zdravje. Mačke, ki so jih znanstveniki motili med spanjem tako, da so jim preprečili sanjati, so poginile. V tisočletjih in stoletjih je v zvezi s sanjami nastala nepregledna množica vraž, katerih razlage so zapisovali v sanjskih bukvah že ves srednji vek do danes, ko ljudje, nekateri zares, nekateri za zabavo z zanimanjem prebirajo sanjske knjige, še posebej tiste, ki so bile « plod večtisočletnega dela». Ljudsko zanimanje za razlago sanj so nekdanje izrabljali razni knjigotržci. Največji odjemalci tovrstnih knjig so bile ženske in tisti, ki so stavili na loterijo. Zadnji so verjeli, da jim bodo sanje pomagale do zadetka. So sanje, ki imajo univerzalen pomen, ki povsod že od nekdanje pomenijo isto ali podobno, ki so nastale že v pradavnini in veljajo še danes. To sta sanje o človeškem blatu in jajcu. »Kdor sanja o dreku, posebno če je vanj stopi, bo kmalu prešteval denar,« se glasi neka naša kmečka misel. Blato in bogastvo (sreča) gresta v sanjah skupaj od Egipčanov, Grkov, Rimljanov do sodobnega Evropejca. Prizor z jajci pomeni od nekdanje prepis, jezo ali laž. Drugače je z desko. Če sanjamo o deskah v okolici Šmarja pri Jelšah, pomeni to zanesljivo smrt, po egipčanskih bukvah pa nove vesele družinske dogodke. Kdor hoče sanjati, mora najprej zaspati. Marsikdo ima s tem težave. Preštevanje ovac je stara ukana, ki zahteva napor in prav zaradi ponavljanja in utrujenosti utegne človek po »nekaj sto ovcah« resnično zaspati. Kot uspavalno sredstvo so nekoč uporabljali ščukino mast in umazanijo iz oslovskega ušesa, ki jo je bilo treba položiti na čelo. Pomagal naj bi tudi rman, svež koper položen pod blazino, vendar nespečnež tega ni smel vedeti. Otrokom so za spanec dajali pod blazino borove storže. Če kdo vso noč misli na neko osebo in zato ne more zaspati, so v Nemčiji in drugje verjeli, da mora blazino obrniti narobe, pa bo poslej oni mislil nate, ti pa boš spal. Ljudem, ki so v spanju govorili, so priporočali, da dajo pod blazino kost iz kostnice kakšnega pokopališča. Na slab sen vplivajo lonci, ki so ponoči v kuhinji ostali nepokriti. V blazinah ni smelo biti golobjega perja, ker naj bi preprečevalo tako dobro spanje kot mirno smrt. Kdor je želel, da ti tisti, katerega ni maral, slabo spal, mu je skrivaj pod blazino vtaknil kozlov rog. Nekdanje skoraj po vsej Evropi veroval, da se najresničnejše sanje sanjajo po polnoči, preden se zbudimo. Poseben pomen so imele sanje v novi ali tuji postelji oz. stanovanju. Na Gorenjskem svetujejo, da zjutraj nikakor ne smeš najprej pogledati skozi okno, če si hočeš sanje zapomniti. Na Koroškem pa so se domislili, kako lahko sanje pozabiš: prijete se moraš

za glavo. Če trikrat sanjamo iste sanje, se bodo le-te izpolnile, izpolnijo pa se tudi sanje, ki jih sanjaš v rojstnodnevni noči. Sanje se baje izpolnijo, če ob polnoči poješ ribo. Pred slabimi sanjami se zavarujemo tako, da zvečer potrkamo na leseni ovir postelje. Spolno dražeče sanje sta preganjala ločika in beli lokvanj, zelena pa naj bi jih spodbujala. Ko se zbudiš ni dobro govoriti o slabih sanjah, ker bi se utegnile zato uresničiti, od dobrih pa zato ne, ker se potem ne bi izpolnile.

12. NI CVETA BREZ VRAŽE

Krščanski misleci imajo cvetje za podobo duševnih kreposti, ljubezni in skladnosti. Cvet ponazarja duhovno središče. Številne vraže, povezane s cvetjem, izvirajo iz simboličnih pomenov cvetja, iz mitoloških predstav, spoštljivega odnosa do rastlinske rasti, življenjskega vitalizma, barv, resnične in namišljene zdravilnosti, pa tudi iz tega, da je posamezno cvetje napovedovalo letne čase in s tem nekako nadomeščalo koledar. Še danes zvončki in trobentice napovedujejo prihod pomladi, jesenski podlesek pa jesen. Skoraj vsaka cvetlica je povezana s kakšno vražo.

Kot splošno pravilo velja, da cvetje, ki ga komu podarimo, le-temu prinaša srečo. Vedno je bilo pomembno, da ne smeš prinesiti domov, torej v notranje prostore, cvetja, ki v tistem času ne cveti, saj bi s tem »motil« naravni red. Kdor to stori, tvega nesrečo. Cvetlice z močnim vonjem, naprimer lilije, namigujejo na pogreb. Nesrečo prinaša belo in rdeče cvetje, če ga damo skupaj v vazo. Tistemu, ki je bolan, nikakor ne smemo prinesiti belih rož, ker je bila bela barva nekoč barva smrti. Nasprotno pa k bolnikovemu zdravju pripomorejo rdeče rože, zlasti vrtnice, ker označujejo kri ali zdravje(rdečica). Škrlatno cvetje naj bi v domove privabljal gmotni, predvsem denarni uspeh. Zlate ali rumene cvetice, npr. ognjič, ponazarjajo sonce in vitalnost ter v prostorih, kamor jih postavimo, po verovanju »izžarevajo srečo« in zdravje. Tudi za sončnice velja, da »osrečijo« vrt ali polje, če jih nekaj zasadimo ob njegovih robovih. Ponekod velja za srečo, če najdeš prvo pomladno narciso: v tem letu boš dobil nekaj »srebra« in »zlata«. V antičnih časih pa narcisa ni bila cvetlica, ki bi prinesla srečo. Beseda zanjo je nastala iz grške narke, ki pomeni odrevenelost, krč(narkoza). Povezana je bila s peklenskimi kulti, zato so narcise sadili na grobovih. Ker raste na pomlad, na vlažnih krajih so povezane s simboliko vode in letnih časov. Lepa lilija simbolizira čistost in deviškost, zato je velika nesreča, če jo poškoduješ ali če ti po nemarnosti ovane. Regrat in marjetice uporabljajo dekleta, kadar »vedežujejo« o svojem ljubezenskem življenju. Po tem, kolikokrat je treba pihnuti v regratovo lučko, da odleti vse seme, ugotoviš, koliko let še loči od poroke. Število

cvetnih listov marjetice, ki jih trgamo drugega za drugim, pa nam sporoča, ali nas kdo mara ali ne: »Ljubi me, ne ljubi me...«. Stari Plinij je menil, da je treba v bližini vsakega bivališča zasaditi ciklame, ker odvzamejo moč vsakemu strupu, tudi kačjemu. Vijolice smemo prinesiti domov samo v šopku, sicer bo nesreča. Kadar zacvetijo v (topli) jeseni, pomeni to za nekoga, ki živi v bližini, smrt. Prinašalci smrti so tudi zvončki, a le, če jih zanesemo v hišo.

V okolici Ormoža menijo, da morajo otroci, kadar so zgodaj spomladi prinesli domov zvončke, le-te skriti pred kokošmi. Če bi jih te videle, ne bi več nesle jajc. V okolici Kobarida pa so ženske včasih verjele, da moraš rožo ukrasti, če hočeš, da bo dobro rasla. Na splošno velja, da bolnik, ki zapusti bolnišnico, ne sme s seboj vzeti podarjenega cvetja, ker bi ga to pripeljalo nazaj. Ne smeš pobirati cvetja, ki leži na poti ali cesti, ker bi to prineslo bolezen ali celo smrt, vsekakor pa nesrečo. Povsod verjamejo, da cvetje ali druge rastline, ki smo jih komu podarili, dobro uspevajo, če smo obdarjencu naklonjeni. Velja pa tudi nasprotno.

13. ŠTIRIPERESNA DETELJICA-VIR MOČI IN SREČE

Čeprav imajo, kot rečeno, vse vrte detelje magične lastnosti, pa ima posebno moč zlasti štiriperesna deteljica. Najti tako deteljico pomeni veliko srečo in mnogi ljudje včasih porabijo precej časa, da bi jo odkrili na polju ali deteljišču. To moč naj bi imela zaradi svoje redkosti(v resnici ni tako redka), pa tudi zaradi simboličnega pomena števila štiri.

Označuje namreč štiri strani neba, štiri vetrove, štiri elemente, stabilnost, celostnost, popolnost, zemljo, v krščanstvu devico Marijo. Štiri zaznamuje »največji čudež«, »božansko mnogostranskost«, »vodnjak narave«. S štirimi črkami so nekoč označevali Boga, ki je bil pri Hebrejcih Iahveh(Jehova), pri Arabcih Allah(Alah), Rimljanih Deus, Egipčanih Amun, Asircih Adad. Ključ vseh teh reči je skrit v tej številki: take so tudi štiri karte (srce, križ, pik in karo), ki so jih sprva uporabljali v magične, in ne igralne namene. Podoben pomen štiriperesne deteljice najdemo povsod po Evropi in Severni Ameriki. Najprej se take deteljice ni smelo poklanjati naprej (danes si jo ljudje za srečo podarjajo in zlasti pošiljajo v pismih, še bolj pa so to počeli pred desetletji). Ljudje so verjeli, da s pomočjo te deteljice lahko postaneš jasnoviden in vidiš škrate, vile. Varovala naj bi pred hudičem in njegovimi spremljevalci.

V zahodni Evropi so dajali deteljo v hlev, da ne bi mogle prihajati čarovnice kravam krast mleka. Na Novi Fundlandiji pravijo, da se vsakič, ko vidiš štiriperesnico, rodi nov žrebiček. V Šleziji so jo prišli na notranjo stran obleke. Zanimiva je vraža iz okolice Vranskega, ki pravi,

da te deteljice ne smeš utrgati; lahko jo samo gledaš. V evropskem izročilu obstaja tudi nekaj vraž v zvezi s petperesno deteljo. Če najdeš tako, boš zelo obogatel ali pa postal nesrečen, če je hitro ne daš naprej. Če pa jo podariš, prinese srečo darovalcu in obdarjencu. O njej je Plinij starejši, zapisal, da se je bojijo kače in da se zravna in začne tresti, kadar se bliža nevihta. Če skupaj z nekom pojedete štiriperesno, se boste vanj zaljubili in on v vas. Varuje pred blaznostjo, krepi psiho, vodi do zlata, denarja in zakladov. In še to: Če ste bili razočarani v ljubezni, vam bo laže, če boste blizu srca nosili v modro svilo zavito deteljico.

14. ČAROVNIJA SOLI

Sol ima izjemno pomembno vlogo v simboliki, mitologiji, vražah itn. Je najpomembnejša in nepogrešljiva začimba, zaradi katere so nastajali številni svetovni spori in celo vojne. Poznamo zgodbo o Martinu Krpanu, Levstikovem in slovenskem ljudskem junaku, ki je tovoril tudi »angleško sol«, tj. smodnik.

Sol je tako pomembna življenjska dobrina, da je postala celo sredstvo za odmerjanje pameti: tisti, ki je »brez soli v glavi«, je kratko malo neumen; pamet »brez soli« je torej enaka kot neslana jed: pomanjkljiva, slaba, brez ostrine, plehka, skratka neokusna. Sol so imeli od nekdaj za sveto; verovali so, da daje življenje in ga ohranja. S svojo »slano močjo« naj bi delovala tudi proti demonom in čarovnijam, hudiču in čarovnicam.

Označuje življenje, nesmrtnost, nepokvarljivost, stalnost, zvestobo, prijateljstvo, modrost in znanje, vrednost, pikantnost in humor, duhovitost, simbolizira dušo. Ob postu so se v

srednjem veku s soljo zavarovali pred demoni in tako je postala zdravilno sredstvo proti boleznim. Prevelika uporaba soli je povzročila ravno nasprotno:privabila je bolezen.

Na Češkem, južni Nemčiji in tudi ponekod pri nas se človek lahko zavaruje pred čarovnijo, zlimi očmi ali hudobnim pogledom tako, da spravi v žep ali kam drugam v obleko košček kruha ali ščepec soli.

Kadar obiščemo na smrt bolnega človek, vržemo v ogenj ščepec soli, da preženemo zle duhove. Sol je imela, kot rečeno, pomembno vlogo pri varovanju pred grehom in drugim zlom. Mladim zakoncem so pri vselitvi v novo hišo najprej dali sol. Če ne bi bilo soli, par ne bi mogel živeti v blaginji. Sol se pojavlja tudi v napovedih (usode) in pri prerokovanju. Kadar hoče kdo ugotoviti, ali bo hudo bolni ozdravel ali ne, vzame v roko sol in z njo molče stopi v sobo. Če postane sol vlažna, bolni umre, če ostane suha, bo ozdravel. Kadar je hišna pomočnica-tudi pri nas-preveč solila, so rekli, da je zaljubljena. Sol so veliko uporabljali v ljudskem zdravilstvu. Pripisovali so ji moč, da vleče skupaj, očiščuje, ali kot so še menili, razdeljuje, pomirja in razredčuje. Že v srednjem veku so jo uporabljali proti gnilemu mesu, srbenju, gobavosti, raznim tvorom in čirrom.

S soljo po Evropi na razne načine preganjajo tudi vročino, zobobol. V Litvi, da se ne bi našli kakšne bolezni, dajo sol v rob srajce ali jo zavijejo v ruto, to pa potem zavežejo okrog vratu. Še danes je splošno znana vraža, da ne smeš stresti soli, npr. na mizi iz solnika. Če se to zgodi, bo sedem slabih let ali vsaj kakšna nesreča.

15. BARVE IZ SVETLOBE IN TEME

Bleščeča belina je na zemlji najpopolnejša svetloba, črnina pa najpopolnejše pomanjkanje svetlobe, čeprav nikoli ne gre za popolno črnino. Sedem barv mavrice-v katerih lahko oko razloči več kot sedemsto odtenkov-so npr. povezani s sedmimi glasbenimi notami, sedmimi nebesi, sedmimi planeti, sedmimi dnevi v tednu itn. Nekatere barve simbolizirajo elemente: rdeče in oranžno-ogelj, rumeno ali belo-zrak, zeleno-vodo, črno ali rjavo-zemljo.

Žalovalna črnina ima prastar izvor, vendar v začetku ni bila povezana s spomini na pokojnika, za katerim žalujemo, pa tudi ne z željo, da bi žalost pokazali na zunaj. Črna barva je izražala strah. V črno so se začeli ljudje oblačiti iz strahu pred mrličem. S širokimi črnimi oblekami in črnimi tančicami so se želeli spremeniti, da jih duh pokojnika ne bi spoznal. Črnina daje notranji mir in dostojanstvo. Tako je navadno oblečena duhovščina, kadar ni v slavnostnih

oblačilih. Žalne barve se razlikujejo. Ko je angleški kralj Henrik VIII. »žaloval« za svojo usmrčeno ženo Ano Boleyn, se je oblekel v belo, kakor Kitajci ali Indijci. Pri Burmancih je žalna barva rumena, pri Turkih vijolična. Etiopci žalujejo v sivo kostanjevih oblačilih, na otokih Južnega morja pa žalujejo v črno-belem. Na nekaterih območjih Kitajske je bila tradicionalna barva žalovanja rdeče vijolična. Ko so tovarnarji v ZDA začeli zavijati žvečilni gumi v rdeče vijoličasti papir, je izvoz na Kitajsko strahovito upadel.

Bela barva je simbol miru, tišine in počitka, miroljubnosti in vdaje(mahanje z belo zastavico) ter nevtralnosti, neopredeljenosti, a v pozitivnem pomenu; sivina je namreč znamenje negativne neopredeljenosti. Kot simbol začetka in čistosti je postala bela barva močan simbol vrlin in vsega dobrega v nasprotju s črno barvo, ki je simbol zla, krščanskega hudiča, črnih sil, črne magije, črnih namenov. V belo so oblečene neveste, otroci, birmanci.

Rumena barva je lahko povezana s pozitivnimi vidiki zlata, sonca itn. Je pa tudi negativna. V svetu vraž pomeni ljubosumnost, bojazljivost, izdajstvo in smrt. S to barvo so slikali Judo Iškarijota, od Judov so zahtevali, da nosijo rumene zvezde. Odganjala naj bi vile.

Najgloblja med vsemi, sveta nebeška barva in hkrati tudi najhladnejša je modra. Modro z rdečim ali okrasto rumenim izraža tekmovalnost med nebom in zemljo.

Rdeča barva označuje bojevitost, boj, vojskovanje, agresivnost, in ne le življenje, kri in kraljevskost.

Najširše gledano je zelena barva barva narave. Pomirja, osvežuje in krepi. Po ljudskem verovanju prinaša srečo in nesrečo(zelen je lahko zmaj ali hudič). Zelene se ne sme nositi pri krstu ali pri poroki.

16. VSAKDO IMA SVOJO ZVEZDO

Če se dvignemo z zemlje nad oblake, pridemo do zvezd. Po ljudskem verovanju naj bi bilo na nebu toliko zvezd, kolikor je na Zemlji ljudi. Ko se človek rodi, se prižge na nebu »njegova« zvezda, ko pa umre, ta zvezda ugasne. Kadar ljudje potujejo-tako menijo Srbi- potujejo z njimi tudi njihove zvezde, ko pa spijo, zvezde stojijo in zrejo nanje. Če je zvezda močna, bo

močan tudi tisti, ki se »pod njo rodil«, in nasprotno. Ker naj bi bila od zvezde odvisna človekova sreča, še danes uporabljamo reklo » pod srečno zvezdo se je rodil«. Po češki veri imajo tudi vse živali skupaj eno zvezdo, in sicer svetlo Danico(Venero). Hkrati pa človek ne sme misliti, da je kakšna zvezda na nebu njegova, ker sicer, dokler meni tako, ne more umreti. Kdor kaže na zvezdo s prstom, mu prst odpade.

Še danes je med nami zelo razširjena vraža, da si moraš, takoj ko vidiš utrinek, nekaj zaželeli; to ima pradačne korenine. Litovci verjamejo, da je vsaka zvezda konec niti, ki jo sprede na nebu Verpeja(ena izmed rojenic), ko se kakšen človek rodi; takoj ko umre, pa njegovo nit utrga. V ljudskem življenju so imele nekatere zvezde in ozvezdja posebno vlogo. Ozvezdje Laboda s priljubljenim imenom Šmarni križ naj bi varoval potnike. Zvezda je predvsem svetilo, vir svetlobe.

17. VRV IN VOZEL

Vozel je simbol trajne ljubezni, obljube, ki jih nikoli ne prelomimo. Simbolizira tudi dvojnost, ker naj bi bile v njem skrite sile, ki zavezujejo in odvezujejo. Bolj je vozela zategnjen, večjo trdnost in večjo zvezo ponazarja. Najbolj znani so trije vozli: vozela dejanja, vozela razpleta in življenjski vozela. Pri Egipčanih je vozela znamenje življenja. Izidin vozela je simbol nesmrtnosti. Pogostoma je naglavni ali človekovi roki ali za pasom. Vozela je lahko narejena z vezalko, in čevljev v tem primeru označuje živo sled na tleh; včasih je vozela narejena z blagom, vlakni, vrvmi,... Na Kitajskem imajo vozli pomembno vlogo v krašenju, povezanem s poroko. Del poročne ceremonije sestoji iz tega, da ženina drži v rokah rdeč trak, nevesta pa zelenega, oba sta skupaj zavozelana. Medtem ko na zemeljski ravni zavezovanje vozla pomeni zaveza ali zvezo, pa velja razvezovanje vezi na duhovni ravni za osvobajanje, potrebno za življenje na višji stopinji.

V nekaterih predelih sveta moški in ženske v kritičnih obdobjih, npr. pri porodu, poroki in smrti ne smejo imeti na sebi niti enega vozla. Prvotni simbolizem se je pozabil ali izgubil v ljudski zavesti pa je ostala in še živi predstava, da ima vozela posebno moč. Ta moč naj bi pozneje pregnala zle sile.

Vozli imajo še dandanes posebno vlogo v vražah povezanih z rojstvom in s smrtjo. Marsikje v Evropi porodnici zrahljajo vse vozle na obleki, kolikor jih ima, da bi lažje rodila. Podobno storijo z vozli na obleki umirjajočega človeka, da bi duši olajšali odhod na oni svet. Tudi neveste so imele včasih še pred oltarjem, pred poročnim obredom, vezalke na enem čevlju

odvezane, da jim ne bi mogle škodovati čaravnice. Če dva vlečeta nit, na kateri je voz, in se nit strga, se bo onemu, ki mu je del niti ostal v roki se mu bo izpolnila želja.

V Angliji in Rusiji imajo vozli posebno vlogo predvsem v ljubezni in poročnem obredu. Na angleškem podeželju so dekleta, kadar so videla spečega fanta pod kakšnim drevesom ob cesti, le-temu ukradla podvezo in jo nato zavezala s svojo. Tako so mladeniča začarale, da se je vanje zaljubil in jim ostal za vse življenje zvest. Med poročnimi oblačili je bil pleten pas z vozli, ki naj bi verovali pred uroki.

V krščanskem svetu pa pomenijo trije vozli na meniškem pasu tri zaobljube, da bo menih ostal reven, nedolžen in poslušen. Baltski mornarji so nosili pri sebi kos ladijske vrvi ali robec s tremi vozli: po starem verovanju naj bi prvi voz, prinašal ugoden veter, drugi vihar in tretji pomiritev.

V islamskem izročilu je voz, podobno kot drugje, simbol varstva. Arabci so si delali voze na bradi, da bi se obvarovali pred uroki. Prav tako v Maroku so obesili voze na drevesa v bližini kakšnega znamenitega groba. Ta navada se ujema s prenašanjem kamnov in ima enak pomen: prenašanje zla. Na drevesa obešajo cunjice ali zvezane lase, da bi se znebili bolezni.

18. ŠTEVILA

Od najstarejših časov so števila, ki se na videz uporabljajo le pri štetju, znamenita podlaga za simbolične izpeljave. Izražajo ne le količino, temveč tudi misli in sile. Vsako število ima svojo osebnost in svoje lastnosti. Razlaga števil je ena najstarejših simboličnih ved.

Števil ne smemo uporabljati v nepravem trenutku. V njih tiči neznana moč. Število je vaba skrivnosti. Med ljudstvom so najpomembnejša števila 3, 7, 9, 12, posebno, nevšečno vlogo pa ima trinajstica. Magija števil ima še danes pomembno vlogo. Imamo srečna in nesrečna števila, ki pa si jih ljudje velikokrat razlagajo po svoje. Soda, torej deljiva števila, veljajo za ženska, nedeljiva pa za moška.

Pravljica števila.

Povsod po svetu še posebej v Evropi, je *trojka* med ljudstvom najbolj priljubljena številka in se redno pojavlja. Večinoma prinaša srečo. Pri številkah je pomembna zaporednost, ponavljanje, to pravi tudi pregovor »V tretje gre rado.«. Mitični junaki so imeli trojno moč: tri glave, tri srca ali tri življenja; v pravljicah nastopajo trije kralji, trije bratje; dejanja trajajo tri

dni in tri noči, gremo čez tri gore in tri dole,... Tri pomeni tudi ustvarjalno energijo, začetek, sredino in konec.

Tudi **sedem** je priljubljeno ljudsko število in je srečno, a obenem tudi mistično; to izvira iz pradavnega filozofskega, mističnega naziranja o nastanku sveta in človeka. Zelo pogosto ga najdemo v pravljicah npr. zmaj ima sedem glav, sedem je vilinskih izvirov velikanov v votlini,...Prav tako število sedem najdemo v vsakdanjem življenju v zvezi z vražami pri sedmo rojenem otroku, ki naj bi bil posebno srečen, sedmi sin sedmega sinu pa naj bi bil nadnaravne sposobnosti. Srečen je tisti rojstni datum, ki je deljiv s sedem. Ljudje verjamejo, da se človekova osebnost vsakih sedem let popolnoma spremeni.

Devetica je sestavljena iz trikrat treh števil, pomeni v numerologiji trojno trojstvo, kar jo zaznamuje kot dovršeno število vseh nebes, za njimi pa je vrhovni Bog. Devet pomeni sklenjeno območje nadnaravnega sveta, ki šele prehaja v fizično in v človeka, tega pa zaznamuje število deset. Številka *enajst* je zelo nesrečna.

Trinajstica

V ljudskem verovanju naj bi bila liha števila povezana z nekaterimi vrlinami ali pa naj bi prinašala srečo. Številka trinajst pa je izjema, naj bi povezovala naravni in nadnaravni svet, nižjo in fizično zavest. Trinajstica simbolizira strah, da bi nepoučen človek zašel z duhovne poti zaradi šibkega znanja, vere in volje, ter simbolizira težavnost take poti.

Da je število trinajst nesrečno število, je k temu veliko prispevalo krščanstvo. Kristusove zadnje večerje se je udeležilo trinajst ljudi. Kristus je umrl na križu zaradi izdaje trinajstega med njimi. V krščanstvu je zato trinajst število, ki simbolizira nezvestobo in izdajo. Zato je tudi trinajsti v mesecu zelo nesrečen dan, še posebej za poroke, daljša potovanja,...

Te številke se bojijo zlasti v zahodnem svetu, najbolj v Ameriki. V hotelih in javnih poslopih, na primer nebotačnikih, pogosto ni trinajstega nadstropja. Podobno v hotelih ni sobe številka trinajst. V Angliji in Ameriki se ogibajo tudi hišni številki trinajst, nočejo je nad vrati trgovine, delavnice.

Prav tako je zelo slabo, če se na javnem mestu znajde v sobi trinajst ljudi. V Angliji verjamejo, da bo tisti, ki bo prvi vstal od mize, kjer jih sedi trinajst, kmalu umrl.

19. SREČNI IN NESREČNI DNEVI

Po svetu in v vsej Sloveniji je precej vraž povezanih z dnevi v tednu, posebnimi dnevi v koledarskem letu, pa tudi z nekaterimi urami dneva. Najusodnejše so seveda nočne ure. Med enajsto in polnočjo naj bi bil čas čarovnic. Dopoldanski čas pa je »dober« za setev. Nekateri ljudje imajo še danes posebne dneve v tednu za ugodne ali dobre in druge za slabe. Prav tako za Slovence so lihi dnevi v mesecu primerni za potovanje, torej so dobri, sodi dnevi pa slabi. Ljudstvo deli srečne in nesrečne dneve v tednu tudi po tem, katerega spola so. Moškega spola so dnevi ponedeljek, torek, četrtek in petek, zadnji trije pa so »ženski dnevi«. Če greš na pot na moški dan, moraš najprej srečati žensko, sicer ne boš imel sreče, in nasprotno. Splošna evropska vraža pravi, da boš ves teden takšen kakor v ponedeljek. Če si bil takrat nesrečen, boš tak sedem dni in obratno.

Ponedeljek je skoraj povsod nesrečen. Na ta dan ne smeš začeti ničesar, kar naj bi imelo trajno vrednost. Po Evropi velja za ta dan veliko prepovedi: ne smeš se seliti, ničesar obljubiti, se poročiti,...Gostje v ponedeljek dopoldne prinašajo nesrečo. Vendar pa je ta dan dober za tatove.

Torek je sicer dober, vendar na splošno, ker je Marsov dan velja za nesrečnega. V torek se rado kaj zalomi. V Evropi je to dan za prepire. Pri nas je bil torek nesrečen predvsem za Štajerce. Tako so pravili: kateri hlapec ali dekla začne službo v torek, ne dosluži leta. Okoli Ribnice naj bi bil torek posebno slab za poroke. Drugače je med Germani. Torek naj bi bil posebno dober za poroke, dogovore in sodnijske posle ter začetek nove službe.

Sreda je na splošno Merkurjev srečen dan, takrat so bili včasih, tudi pri nas veliki semnji. Posebno srečen je za muslimane, ker naj bi bil njihov bog v sredo ustvaril svetlobo. Vendar ima tudi ta dan slabe strani. V sredo ne smeš začeti česar velikega. Tudi sredo ni dober dan za poroko.

Četrtek je najboljši dan za družabnosti. Ob četrtkih naj ne bi imela neurja nobene moči. Ponekod je bil četrtek dober dan za poroko, drugod slab, češ, v takem zakonu bo grmelo. Kot Jupitrov dan je četrtek na Bližnjem in Daljnem vzhodu dober dan.

Petek je najnesrečnejši dan v tednu, posebno če je petek trinajstega. Povsod po Evropi, tudi pri nas, poznamo reklo: Človek, ki v petek poje, bo v nedeljo jokal. V petek si ni dobro striči las, ker potem prehitro rastejo.

Sobota v Evropi ni bila dan za začetek novega posla, sejanje, gojenje, začeti nove službe. Na soboto rojeni otroci naj bi bili rojeni jasnovidni. Sicer pa naj bi v soboto Bog ustvaril človeka. V soboto je v grobu ležal tudi Kristus. Zaradi vsega tega se nekoč ob sobotah niso poročali, počakali so na nedeljo.

Nedelja je najsrečnejši dan v tednu. Je dan sonca, v krščanstvu Gospodov dan. V nedeljo rojeni otroci imajo vse življenje srečo. Nekateri med njimi naj bi bili jasnovidni. Nedelja je bila najbolj priljubljen dan za poroke. V Evropi je veljalo, da tisti, ki v nedeljo nikdar nič ne dela, dobi obilen blagoslov.

20. ROKE

Roka je človekovo prvo orodje in orožje, zaznamuje telesno in duhovno moč. Stisnjena pest označuje grožnjo; vsakdo zna narediti »figo« in tudi ve, kaj pomeni (ničvredno stvar, počen groš); dvignjena desnica s prsti v obliki črke V pomeni zmago in jo še danes uporabljajo razna revolucionarna gibanja ali študentje in celo občani, kadar demonstrirajo zoper teko »navadne« stvari. Znak V pomeni med prijatelji tudi nekaj takšnega kot »zmagali bomo«, »uredili bomo stvari«,... Kdor pljune skozi prsta v obliki tega znaka, prežene zlo.

V časih, ko še ni bilo toliko levičarjev, je bila levica manj vredna in seveda levičar. Še nek slovenski pregovor pravi: Desna roka prava, leva potoglava.

Stisk roke je že od nekdaj simbol prijateljstva. Poleg pozdrava pomeni rokovanje tudi uspešno sklenitev kupčije ali pogodbe. Udariti v roke je pomenilo več kakor biti mož beseda. Mešetarji so si v časih na sejnih poleg tega še pljunili v roke. Slina naj bi namreč vsebovala, podobno kot npr. sol, magično moč in varovala pri delu. Nevljudno je, če se rokujemo z levico. Levica naj bi namreč prinašala nesrečo.

V fevdalizmu so podložniki izrekli vdanost kralju ali deželnemu gospodu tako, da so položili roke med roke nadrejenega. Položiti roke v roke drugega pomeni izročiti svojo svobodo, darovati svojo moč. Kralji, ki naj bi na zemlji zastopali Boga, naj bi imeli po ljudskem verovanju moč, da z dotikom rok lahko ozdravijo bolne. Polaganje rok namreč pomeni prenos energije ali moči. Z njimi zdravijo že od nekdaj.

Dvignjene roke pomenijo podrejenost, klic po pravici in milosti. V krščanskem bogoslužju pomenijo prošnjo za milost in odprtost duše za božjo voljo. Tako so prejeli božjo milost že egiptovski faraoni in pred njimi drugi.

21. GOVORICA DLANI

Praznoverje v zvezi s človeško roko je zelo obširno, saj ima več pomenov, simbolov in z njimi povezanih pojmovanj, verovanj in vraž, ki zadeva dlan, prste in nohte.

Na dlaneh so izredno zanimive pregibne črte, ki se pri ljudeh ne razlikujejo preveč. Njihova oblika, velikost in posamezne črte, naj bi pričale o človeškem značaju, usodi,...Odprta dlan s široko raztegnjenimi prsti je talisman zoper zli pogled, ki lahko človeka uroči.

V Italiji še danes napravijo zoper zli pogled poseben gib: z roko zamahnejo tako, da nagnejo srednja prsta in palec nazaj, kazalec in mezinec pa naprej, kot roge. Povsod po Evropi je znano, da srbenje desne dlani napoveduje denar ali novice, leve pa, da bo denar treba odšteti. Vlažne dlani naj bi pomenile, da se človek hitro zaljubi, hladne pa pomenijo, da ima človek toplo srce. Odprta dlan v islamu simbolizira blagoslov, čaščenje in gostoljubnost.

Veliko vraž je povezano tudi s prsti. Otrok z dolgimi prsti naj bi postal glasbenik ali tat. Če je imel kazalec daljši od sredinca, je pomenilo, da nebo pošten. Zakrivljeni mezinec je napovedoval bogastvo. Na jugu Združenih držav Amerike menijo, da se utegne zgoditi nekaj groznega, če se s kazalcem, dotakneš rane. Na Tihomorski Tongi, Novih Hebridih, otočju Fidži si živi odrežejo prvi členek na prstu v znamenje žrtve in žalovanja.

22. NOHTI

Tudi v nohtih naj bi se skrival značaj človeka, človekova osebnost in posebna življenjska moč. Povsod po Evropi in drugod bo ljudi, ki si režejo nohte v petek ali v soboto, doletela nesreča. Dobro pa je, če to storimo v ponedeljek ali torek. Pri nas je imel ves teden srečo tisti, ki si je nohte porezal v nedeljo.

Nekaj posebnega pa so tudi beli madeži na nohtih. Večinoma naj bi prenašali srečo, včasih pa pomeni njihovo število število sovražnikov. Nemci pravijo, da število teh madežev napoveduje leta življenja, ki so še ostala. Angleži imajo vražo, da če je madež na palcu pomeni darilo.

Mlade Japonke, ki so si grizle nohte, pa naj bi zaradi tega imele hud porod. V Sloveniji so verjeli, da bo tisti, ki mu »cvetijo« nohti, srečen., nekje pravijo da bo dobil pošto ali novo obleko. Človek s cvetočimi nohti naj bi tudi v bodoče obogatel.

23. LASJE

Lasje so bili od nekdanj izredno pomemben del človekovega telesa, ker naj bi bila v njih skrita življenjska moč. Lasje imajo ponekod tudi za sadež duše ali več duš. Na Celebesu in Sumatri puščajo otrokom rasti lase zato, da se ne bi duša, ki v njih prebiva, izgubila.

Podobno so verjeli tudi v Evropi, na primer ponekod v Nemčiji, da bo otrok vse življenje nesrečen, če mu bodo ostrigli lase. Tudi v Sloveniji so menili, da je ostrižen otrok zelo ranljiv in da se ga lahko polotijo temne sile. Zato so se na primer Indijanci kolektivno obredno strigli enkrat samkrat na leto. Inki so ostrigli prestolonaslednika pri dveh letih, prav tako je takrat dobil ime. Egipčani so si puščali rasti lase na potovanjih drugje so si pustili rasti lase in brade v znamenje žalovanja ali zaradi zaobljube.

Vse to kaže na povezavo med lasmi in življenjsko močjo. Pol ljudskem mišljenju si nihče ne sme sam ostriči las, ker bi to prineslo nesrečo. V Evropi so bili prepričani, da najdejo zli duhovi pot v človeško telo prav skozi lase. Sivih las se ne sme puliti, ker nam bi ljudski veri iz vsakega izpuljenega lasa zraslo deset novih. Na Slovenskem pravijo, če dobiš las v usta, se boš še tisti dan sprl. Izpadli las na rami menda napoveduje pismo.

24. ŽIVALI

Simbolika živali je izredno raznovrstna, skoraj ni živali, ki ga človek nebi obdal z magičnimi predstavami. Živali so simbol ničel in kozmičnih sil, snovnih in duhovnih. To nam dokazujejo tudi astrološka znamenja.

Drugi pomeni živali so, kakor jih človek srečuje, opazuje,...Že v starem Egiptu, je bila velika skrb za živali. Mačke so bile svete živali in ob požarih so ljudje tvegali, da jim pogori vse drugo, samo da so pred ognjem rešili mačke. Tudi Kitajci poznajo zelo veliko bajnih živali, tam ima sončni krokar tri noge, lisica devet repov, zveri po osem človeških glav na kačjih vratovih.

Pes

Pes ima po vsem svetu vidno vlogo. Zaradi svojih lastnosti je pes postal simbol zvestobe, prijateljstva, vdanosti. Vendar pa je simbolizem psa precej zapleten. V vseh mitologijah je na primer povezan s smrtjo, peklom ali podzemljem.

Znani mitološki psi so egipčanski Anubis, azijska oz. kitajska Tuan in Kuan,...Prva mitska vloga psa je vloga psihopompa, človekovega vodnika v temi smrti, potem ko je njegov družabnik v svetlobi dneva. Pes je po ljudskem mnenju vodnik mrtvih in posrednik med tem in onim svetom, tolmač živih, ki sprašuje mrtve in vrhovna božanstva svoje dežele. V Kongu pravijo, da če se ti pes prikaže v sanjah, opozarja, da se nekje pripravlja nekaj čarovniškega.

Poleg tega je po vsej Evropi znana vraža, da pes, ki tuli, napoveduje smrt bolnika, ki leži v hiši, pes, ki trikrat zatuli, pa sporoča da je nekdo v domačem kraju umrl.

V srednji Aziji verujejo, da je bog ob stvarjenju sveta zaupal psu varstvo človeka. Vraž v zvezi s psom je ogromno. Sirijski muslimani verujejo, da v hišo, v kateri je pes, nikdar ne pridejo angeli. Tudi pri muslimanih pasje lajanje napoveduje smrt. Francozi pravijo, da je treba pse spoštovati, ker nihče ne ve kdo v resnici so. Mrtvi naj bi včasih prevzeli pasjo podobo in se v njej vrnili na zemljo. Na Poljskem in v Nemčiji naj bi tuljenje psov napovedovalo kugo.

Poleg vseh domačih živali posebno pes in mačka napovedujeta vreme. Po splošno evropski vraži se bo vreme pokvarilo, kadar pes je travo. Če pa pes je sneg, je to znamenje, da se bo otoplilo. Če pes nemirno teka, naj bi se v kratkem vnel prepir. Če pa pes teka za človekom, ki ga ne pozna le-temu prinese srečo. Romi verjamejo, da pes napove smrt tako, da pride na vrt in tam izkoplje jamo. V Ameriki speči pes s skrčenimi šapami in iztegnjenim repom prav tako napoveduje smrt. Pes ne sme priteči med dva zaljubljenca, ker bo to prineslo med njiju prepir.

Mačka

Mačka ljubi svobodo, zato je muhasta in skrivnostna, tako da človek nikoli ne ve kaj bo storila v naslednjem trenutku. Mačka je zelo trdoživa žival. Če pade z višine, se, zna ujeti na noge, zato so že od nekdaj menili, da ima sedem življenj.

V krščanstvu simbolizira lenost, strastnost, temo in hudiča. V muslimanskem izročilu je mačka, ugodna žival. Npr. Kdor se hoče znebiti čarovnije, mora jesti mačje meso. Mačkam so nekoč pripisovali krivdo za marsikaj. Če ti pot prečka črna mačka, je to bilo zelo slabo znamenje. Črne mačke so imeli v srednjem veku, za satanove ali čarovniške stvore. Da bi izgnali hudiča, so jih pobijali, metali s stolpov,...

Ves srednji vek in že prej so ljudje trdili, da nekateri deli mačjega telesa napravijo človeka neranljivega. V ljudskem zdravilstvu so uporabljali mačje izločke, blato in urin, krzno ter pepel sežgane živali. Bolnikom z vročino so svetovali, naj zaužijejo tri kapljice krvi iz ušesa črne mačke, tako so pregnali vročino.

Znana je vraža, da če se želiš znebiti miši v hiši moraš mačko ukrasti. Danes povsod po Evropi tudi v Sloveniji, ljudje menijo, da mačke lahko napovedo obisk, slovijo kot napovedovalke vremena, hkrati pa napovedujejo srečo ali nesrečo. Če se mačka čisti spredaj, pride na obisk moški, če zadaj, pa stara ženska. Kadar si liže rep, bo obisk neprijeten. Mačka napove vreme tako, da če sili na peč ali se zvija v klobčič, pravijo da bo takrat mraz. Kadar mačka je travo, bo kmalu dež. V Sloveniji so nekdam poznali vražo, da je najhujše če srečaš mačko, ko greš na sejem. Posebno čudodelno moč ima tudi rep črne mačke. Ker naj bi imel maček hudiča v repu.

Žuželke

Simbolika **čebele** temelji na njeni delavnosti, na organizaciji panja in podložnosti kraljici matici. Že v starem veku je bila čebelja družina simbol države, v Egiptu in na Kreti pa je bilo znamenja čebele matrice kraljev hieroglif. Vloga čebel v vraževerju je malo. Če je kdo hotel postati čarovnik, se je moral ponoči med pustom in veliko nočjo trikrat sleči in obleči, splezati na čebelji panj, trikrat zažvižgati in počakati, da ga pridejo čebele dvignit v zrak. Če je kakšen moški močno poraščen ima ta človek s čebelami veliko sreče in mu vedno nosijo obilo medu.

Veliko ljudi se dandanes boji **pajkov**. Pajek se je pojavil že v mitologiji, kot tkalec resničnosti. Po vsej Evropi velja: če kdo ubije pajka, kliče nesrečo ne glede na to, kako velik in strašljiv je videti. V Sloveniji pajek napoveduje poroko in sploh prihodnost. Prinaša srečo v loteriji. Ko v sobi ometaš pajčevine, pajka ne smeš zlonamerno pokončati, sicer si prekličeš nesrečo. Če opaziš, da se pajek spusti zvečer po nitki pred človeka, bo ta prihodnji dan zelo srečen.

Muha

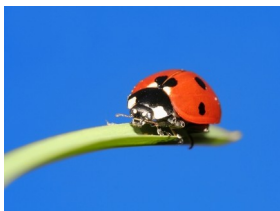
Na muhe so od nekdaj gledali kot na žival hudiča in čarovnic. Zato jo simbolizirajo kot nenehno preganjanje. V krščanstvu poznajo muho kot prenašalko bolezni, zli in greha. Komur muha brni okoli ušes, bo zvedel za novico. Zoper izpadanje las so nekoč uporabljali pomado iz zmečkanih muh. Ljudje so bili do prezimevajočih hišnih muh kar obzirni, saj so za njih prenašalke sreče.

Pikapolonica

Do danes je kot živ in pomemben vražni simbol za srečo preživel hrošček z večjimi ali manjšim številom pik, ki mu Slovenci pravimo pikapolonica ali polonca z ljudskimi izrazi tudi božja kravica ali pa božji volek. Pikapolonica je prastar simbol sreče in rodovitnosti, vendar je ponekod pomenila tudi smrt. Človek je nikakor ne sme ubiti in poškodovati. V vzhodni Angliji jo moraš, če jo po nesreči ubiješ, pokopati v zemljo in jo trikrat poteptati z nogo. Pikapolonica prinese srečo ali kaj ugodnega predvsem takrat, kadar nam nepričakovano prileti na roko. V Angliji in Nemčiji tak pristanek pikapolonice pomeni, da lahko v prihodnosti pričakujemo denar, to je tudi znamenje, da prihaja lepo vreme.

V južni Angliji po številu pik sklepajo, koliko let je še pred njimi. Pikapolonice ne smeš stresti z oblačila, sicer ob nesreča. Odleteti mora sama.

Tudi na slovenskem je vraža: če prileti pikapolonica dekletu na roko, mora dekle s to roko previdno zaokrožiti okoli sebe. Če božji volek ne odleti, bo kmalu prišel po dekle ženin. Povsod verjamejo, da pikapolonica razume človeško govorico.

25. VRAŽE O RAZNIH PREDMETIH

Veliko predmetov iz naše vsakdanje rabe je povezana z raznim ljudskim verovanjem, vražami, pa tudi s človeškimi predsodki.

Škarje

So simbol nenadnega konca, ki je prav mogoč, in tega, da je življenje odvisno od bogov. Škarje pomenijo dvojno naravo življenje in smrt. Simbolizirajo tudi zvezo - dva, ki delujeta kot eden, in ločitev, kadar prerežejo nit življenja.

Kot spomin na prastari simbol se v spremenjeni vlogi pojavljajo tudi v svetu vraž. Če padejo na tla in se zapičijo, je to znamenje smrti, če pa gredo na pol, pomeni to veliko razočaranje v prihodnosti. Mnogi verjamejo, da je treba, če dobiš škarje v dar, darovalcu dati kovanec.

Žlica

Skoraj povsod sta razširjeni vraži, da če z levo roko z žlico mešaš v skledi ti prinese nesrečo, če pa se po naključju v krožniku znajdetta dve žlici, bo v hiši kmalu poroka. Na Škotskem napoveduje prihodnost tole: če bo otrok prvič v življenju pobral žlico z levo roko bo ta vedno nesrečen, če pa z desno pa bo srečen. Če pade človeku žlica na mizo, pomeni to skorajšnjega gosta, če pa mu pade iz rok zelo velika žlica ali zajemalka, lahko pričakuje, da ga obiskala kar vsa družina. V Angliji napove žlica, ki je padla na tla, ženski obisk.

Klobuk

Klobuk simbolizira marsikaj, med drugimi tudi glavo in misel. Torej če zamenjaš klobuk pomeni, spremeniti misli oz. drugače gledati na svet. Klobuk je bil vedno tudi znamenje dostojanstva. V meščanskem svetu je veljalo, da gospod brez klobuka ali vsaj pokrivala ni gospod, da ni popolno oblečen. Vraže pravijo: če si ženska hote ali nevede nadene moški klobuk, ljudje menijo, da si želi, da bi jo kdo poljubil. Kadar si povezneš klobuk, dobro padi, da si ga ne nagneš narobe, tako da je zadnji del krajca spredaj, zato bi ves dan utegnil imeti smolo.

Čevelj

Čevelj ima v ljudski zavesti pomembno vlogo, izročilo, ki se veže na obutev, pa je prestaro in zelo zanimivo. Čevlji so še danes statusni simbol, poklicni simbol.

Darovati nekomu star čevelj pomeni povsod po Evropi srečo. Od tod tudi šega, da ponekod za mladoporočencema, ki odhajata iz cerkve, mečejo stare čevlje. To naj bi poleg sreče zagotavljalo tudi plodnost. V stari Angliji na primer nevestin oče izroči ženinu čevelj kot znamenje, da nanj prenaša odgovornost za hčer. Ponekod ni dobro podariti novih čevljev, če pa se to zgodi, mora obdarovanec dati v zameno kovanec. Kdor v življenju nikoli nikomur ne podari para čevljev, bo moral po smrti oditi na oni svet bos.

Paziti je treba tudi kako čevlje obuvamo. Začeti moramo z desnim čevljem. Tako boš imel srečo, res pa da je, da obstaja vraža, ki pravi, da tisti, ki vedno obuje najprej levi čevelj, ne bo nikoli trpel zaradi zobobola.

Vedno so bili pomembni očiščeni čevlji še posebej v meščanskih krogih so bili taki čevlji obveznost, stvar bontona. Kdor je imel umazane čevlje, je veljal za zaniknega ali za kmetavzarja. Sicer pa je v srednjem veki in pozneje veljalo, da kdor nosi neočiščene čevlje, hitro pride pod vpliv delovanja čarovnic.

Marsikje po Evropi je tudi pomenilo, da so ljudje, ki nosi drage, razkošne ali bleščeče čevlje, prevaranti in tatovi. Tisti, ki si čisti obute čevlje utegne trpeti zaradi hudih bolečin. Znana je vraža, da čevlji, ki pri hoji škripajo, še niso plačani.

Po Evropi je bilo zlasti ob gospodarskih krizah zelo nevarno postaviti čevlje na mizo. Tako ravnanje naj bi priklicalo smrt. Ta vraža izvira iz starega Rima, kjer so mrliču v krsto položili par novih čevljev. Lahko spominja tudi na to, da so mrtvaka v čevljih včasih polagali na mizo. V Sloveniji so nekoč verjeli, da neljubega gosta, če bi hotel še kdaj vrniti, znebiš tako, da ob njegovem odhodu zažgeš stare čevlje in z njim pokadiš po hiši.

Dežnik

Dežnik s sončnikom simbolizira nebesni svod, moč, varnost in toploto. Nekoč so smeli dežnike in sončnike uporabljati samo kralji in člani kraljevskih družin od tod izvira evropska vraža, da zadane nesreča družinske člane ali tistega, ki v stanovanju odpre dežnik. Ker je bil dežnik ali sončnik povezan s sonce, si ga v evropskih deželah in v Ameriki niso upali odpirati nikjer, razen na soncu.

Pozneje se je razvila vraža, da kličeš dež, če v lepem vremenu odpreš dežnik. Američani so razvili vražo, da pokličeš lepo vreme, če ne nosiš s seboj dežnika. Nekaj podobnega pravimo tudi Slovenci, a ravno obratno: če vzameš s seboj dežnik, ko ne dežuje, bo vreme gotovo ostalo lepo ali pa se bo izboljšalo.

V Angliji so menili, da dati dežnik komu za darilo ne pomeni nič dobrega. Tudi če pade komu dežnik na tla ga ni smel pobrati. Pobrati ga je moral nekdo drug. Dežnik je zlasti v Indiji tudi pomembna maskota. Hindujski menijo, da prinaša ta predmet splošno blaginjo in srečo, saj je dežnik eden od sijajnih Budovih elementov. Pri tajskih pogrebnih obredih postavljajo dežnike na vrh stebra, ker se mora duša dvigniti v nebo.

2.1.6 Sodobni časi

Vraže, ki so bile nekdanj povezane s konjskim transportom, so se v današnjih večinoma prenesle na sodobna prevozna sredstva; avto, ladjo, vlak in letalo. Strah pred nesrečo in smrtjo je sprožil vražo, da motoristi sploh ne izgovorijo besede »nesreča«. Prav tako se ne hvalijo, da na cesti niso doživeli nobenih nesreč. Takšno besedičenje naj bi prineslo nesrečo. Kadar zamenjaš starikav avtomobil za novejšega, voznik pa je navezan nanj, moraš nek predmet iz avta obdržati, npr. rokavice, amulet, lahko je slika intimne osebe ali medaljon svetega Krištofa, zavetnika avtomobilistov.

Ženske v Angliji ne bodo nikoli kupile avtomobila na petek trinajstega. Pešci in vozači verjamejo, da se nezgoda rada zgodi trikrat zapovrstjo. Zelo nevarno je preštovati avte, ki vozijo za pogrebom. Veliko ljudi namreč verjame, da ko opereš avto, takoj prikličeš deževje. Vozniku prinašajo srečo pri vožnji plišaste igračke, amuleti, konjske podkve, čarni obeski, razne začetnice imen in priimkov, itn.

Ameriški taksisti si ponavadi obešajo pare majhnih čevljev ali za srečo popljujejo avtomobilske pnevmatike. Veliko čarnih obeskov, predmetov ljubljenih oseb spremlja tudi pilote. Ti se radi dotikajo lesa, če je le možno »živega«, ne pa kakšnega dela opreme ali pohištva. Pri pilotih je beseda »nesreča« strogo prepovedana. Nekateri po pristanku hvaležno poljubijo tla.

2.1.7 Senca vraževerja nad svetom

Pogled v kulturno zgodovino človeštva pove, da je vraževerje obstajalo v vseh časih in da je živo tudi danes. Oblike praznoverja so lahko »klasične« ali pa kar arhaične, lahko po ovite v nove podobe in nova pojmovanja ali pa povezane celo s sodobno znanostjo. Vraževerja je več, kot lahko brez skrbnega preučevanja opazimo. Mnogi ljudje imajo namreč dvojna merila, saj ne bodo niti javno niti zasebno priznali, da so vraževerni ali da nekatere vraže celo

prakticirajo. Največkrat se bojijo, da bi jih drugi imeli za otročje, nespametne, neizobražene, negotove in strahopetne. To imenujejo nekateri posamezniki svoje praznoverje rutina ali navada, češ, to je pri nas stara šega.

Atleti, košarkarji, nogometaši in drugi športniki na primer za svoje vraževerno vedenje pravijo, da so to zgolj ceremonije pred tekmo. Čeprav so zavzeto vadili, pa pripisejo zmago svojim čevljem, čepici, srečni majici,...Pri vsem tem ne gre za ceremonije, temveč za psihološko prisilo, skrito globoko v nezavednem. Prav tako je učenec, ki s pisalom napiše šolsko nalogo, dobi dobro oceno in od takrat naprej meni, da mu to pisalo prinaša srečo.

Azijski poslovneži, preden sklenejo večji posel, povprašajo za nasvet vedeževalca. Indijski politiki se ne lotijo nič pomembnejšega, ne da bi se posvetovali z astrologom. Indijci pravijo, da so njihovi zakoni uspešni zato, ker se tam večinoma poročajo taki pari, katerih astrološka znamenja oziroma aspekti se ujemajo in medsebojno dopolnjujejo. Indijci, da bi se obvarovali, množično nosijo drage in poldrage kamne, največkrat na prstanih, ki morajo biti izdelani tako, da se kamni dotikajo kože.

V Južni Ameriki, Indiji, Indoneziji, na Tajskem, Filipinih, na Kitajskem je veliko vraževerja. Kitajci, ki sami priznavajo, da jedo vse, kar leti, vse kar leze in vse kar plava, so v svoji večtisočletni zgodovini »izumili« neznansko število vraž. Za vsako vrsto živali, ki zaide na kitajske mize, obstaja medicinsko pojasnilo, za kakšno zadevo je dobra in katere bolezni ozdravi. Špagete, ki so dolgi, jedo Kitajci in drugi Azijci za dolgo življenje. Zaradi ljudskega vraževerja skoraj iztrebili tigra in nosoroga ter zaradi oklov močno ogrozili slone. Strah pred slabo potenco je močnejši od tega, da z dobro potenco ljudje v uničenem svetu ne bodo imeli kaj početi. Kitajci so najštevilčnejši narod na svetu in zato, ker imajo večtisočletno tradicijo. Tudi pri njih so zadeve tem starejše, čim sodobnejše so. Imajo skoraj da največ vraž na svetu.

Za veliko ljudi na svetu so vraže predmet svojevrstnega psihičnega razvajanja, za druge življenjska nuja. V Etiopiji ženske skačejo pred avtomobile in dirjajo čez cesto, zato ker so nesrečne, bolne, neuspešne. Da jih vrag ne bi uničil, bežijo pred njim, ko skočijo pred avtomobil in za las ostanejo žive, upajo, da je ta namesto njih povozil njihovo »senco«, hudiča. Tako se ženske odrešijo posvetnih tegob. Na strehah tibetanskih hiš imajo posebne »pasti« za demone, ti se vanje ujamejo in »umrejo«. Kdor dolgo strmi v jezersko gladino, bo zvedel, kaj ga čaka v prihodnosti.

V Aziji je na primer vse, kar je povezano z Budo, talisman. Posebno vlogo ima osem elementov: kolo zakona, zlata riba, školjka, srečni diagram, lotos, dežnik, vaza in trobenta zmage. Na krščanskem Zahodu pa ljudje nosijo svetnice ali verižice s križem, čevlji, sidrom, podkvijo, ...

Dandanašnji so maskote uveljavljene kot le kaj. Četudi se ljudje, predvsem moški, temu izogibajo, vendar vedno znova opažamo, da je ravnanje v vsakdanjem življenju pravi prav nasprotno. Na videz gre pri vsem tem za komercialne zadeve, torej zabavne talismane, turistične spominke,..., vendar so korenine globlje, skrite v individualnem ali kolektivnem nezavednem.

Gotovo pa ne nosijo talismanov in maskot le za zabavo številni šoferji, varnostniki, igralci, pisatelji in drugi umetniki, ...Angleški, ameriški in francoski podjetniki imajo uteži za papir v obliki podkve, jelena ali slona. Vse to prinaša uspeh in srečo v poslu in drugje.

2.1.8 Praznoverni človek

Psihološka znanost odgovarja na vprašanje, kakšen tip človeka je nagnjen k praznoverju, kratko in jedrnato: ni pravila. Slovenski otrok bo na vprašanje, zakaj zvezde svetijo, pomirjen z odgovorom starodavnih ljudstev Severne Amerike, ki so verjela, da so zvezde ognji, ki so jih zanetile premražene duše, odhajajoče v večnost. Že, že, to so otroci.

Obstaja primer zelo uspešnega športnika, kateremu je pred nastopom, ki naj bi ga opravil naslednji dan, njegova tedanja spremljevalka pomotoma oprala njegovo že nekaj tednov prepoteno in umazano »srečno majico s številko šest«. Športnik je ponorel in imel naslednji dan zaradi tega vročino. Tekmoval je, uvrstil pa se je na trinajsto mesto! To ga je(za dolgo) časa popolnoma potrla. Za neuspeh je dolžil partnerko in kmalu sta se razšla. To so seveda skrajnostni primeri, vendar je tega, če se le posvetite z vraževerjem povezani problematiki, brez konca in kraja.

Naš sodobni svet nam je okrepil občutek negotovosti, nelagodnosti. Skratka, bolj ko se tehnika razvija, manj ji zaupamo, hkrati pa tem bolj verjamemo, da je vzporedno z njo še nekaj drugega, praviloma večjega in globljega od tega, kar na tej ravni tehnika lahko ponudi s svojimi t.i. dokazi. Človeka od nekdaj privlači skrivnostno, bodisi vile, palčki, bogovi, sveti kraji, Sfingine uganke, leteči krožniki. Zato veliko ljudi bolj zanima, kaj se dogaja na Saturnu, manj pa tisto, kar se dogaja v domači kulturi. Hitri sklepi, fiksne ideje, zavestne in podzavestne napačne predstave... kaj je to drugega kot ena od oblik praznoverja, ki ne glede na dejstva gluho in slepo prevlada nad realnim svetom. Gotovo pa je razlika med starodavnim človekom, za katerega je bilo njegovo verovanje ali praznoverje njegov neodtujljivi svet in je imel zato do njega iskren odnos, ter sodobnim človekom. Prvi se je bil pripraviljen namreč

žrtvovati, tudi umreti, sodobni praznovernež pa z vražami zgolj podpira svoje fobije ali si predvsem želi z njimi pomagati do osebne sreče, svet pa ga v resnici ne zanima.

Vraže so tudi del človeškega »sanjskega sveta«, sveta iluzij, kjer misli ali ideje postanejo stvari, kjer imajo vidna in nevidna bitja posebne moči in lastnosti. Boljše je slediti pravilom neke vraže, kot biti v življenju brez vsakega pravila. Tudi za to ni pravila, kakšen tip človeka naj bil nagnjen k vraževerju. Bolj naj bi bile k vraževerju nagnjene ženske zaradi svoje čustvenosti, senzibilne, senzitivne in intuitivne narave. V resnici to ne drži.

Razvojno in zgodovinsko gledano je človeška podzavest primarno poganska. To je pomembno spoznanje. Sekundarno pa je tisto, kar imamo v zavesti, krščanstvo, islam itn. Nekoga si močno želimo srečati in ga res srečamo. Pozornejši ko je človek na te zadeve, bolj vidi, da res delujejo.

Kar so ljudje nekoč imeli za resnično in kar bi danes imeli za prazno vero, za »bavbav«, je pogosto bolj spreminjalo svet kakor t.i. »realnosti«, in kot je videti, bo tako še dolgo tudi ostalo. Vraževerje je človeku blizu ne glede na njegove oblike, vsebine in razloge zanj.

2.1.9 Slabe strani vraževerja

Sigmund Freud je v delu Totem in tabu poudaril, da »vraževerna groza pred krvjo, ki se pojavlja v t. i. primitivnih in civiliziranih družbah, verjetno služi estetskim in higienskim namenom, ki se morajo v vsakem primeru skrivati za magičnimi motivi.« Iz tega razloga denimo tudi Biblija prepoveduje, da bi se dotikali mrličev: to sicer nima prav nič opraviti z demoni ali s pokojnikovo dušo, temveč je zgolj higienski ukrep, ki pa ga lahko dosežejo le tako, da ljudi zastrašijo z določeno dogmo ali vražo.

Ko Freud obravnava univerzalen vraževerni tabu, po katerem je prepovedano pustiti nož z rezilom navzgor, pravi: »V tem tabuju lahko prepoznamo slutnjo opozorila pred

simptomatičnimi ravnanji, pri katerih se ostro orožje uporabi tudi na podlagi nezavednih, hudobnih impulzov.« Trkanje po lesu pa lahko, kot pravi Eric Marple, uporaben proces, ki pomeni fizični izhod za takojšnje zmanjšanje napetosti. To je sicer res, vendar so v ozadju tega, še druge reči.

Nekateri navajajo za eno najbolj razširjenih vraž prepričanje, ki ga najdemo na vsem planetu in je človeku vsekakor koristno: gre za t. i. »notranji glas« (glas vesti), ki človeku ponuja nasvet v prid nekega ravnanja ali odločitve ali pa nas pred tem svari. Verni, teologi in svetniki govorijo o tem kot o božjem glasu, ki se skriva v nadjazu, v intuiciji. Ta glas lahko tudi zamere ali pa si ga posameznik napačno razlaga. Od tod je razširjena misel o vraži, ki meni, da smo za nesrečo ali propad krivi sami, če tega glasu ne slišimo ali poslušamo. Vedno znova imamo opraviti s trdnim verovanjem v »notranjo zavest«, katera je v sodobnem življenju zamenjala angela varuha v prejšnjih verovanjih ali religijah.

Če imamo na eni strani racionalno, imamo na drugi strani iracionalno. Carl Gustav Jung je verjel in dokazal. Da sta vraževerje in racionalizem komplementarna (dopolnjujoča se). Senca racionalnega človeka je vraževerja. Tako imenovana senca je jungovski pojem in pomeni vse tiste lastnosti posameznika, naroda ali rase, ki ji pripada, ki so v »senci« (v nezavednem). Tam so tudi vse slabe lastnosti, ... Tako ima tudi (na videz) najboljši človek svojo senco.

Joung pravi, da vraževerje človeka izolira od družbe (okolice) in ga prisili da se osredotoči nase in svoje sebične interese. Prav zato ima vraževerje tako močan vpliv in fascinira sicer inteligentnega posameznika. Vendar ga lahko pomanjša v stanje mentalne zasušjenosti, ker postane žrtev predstav za katere ve, da niso resnične, ali, vraža začne nadzorovati človeka.

Posameznik, ki skuša z vraževerjem nadzirati svojo usodo, s tem v resnici ustvari svojo nezrelo religijo, fantazijski grad, ki pa ga niti najmanj ne varuje pred resničnim nevarnostmi sveta, v katerem živi. Ustvarja mu le iluzijo varnosti, iluzijo obvladovanja imaginarnih razmerij s skritimi »silami«.